

**VROČA
TEMA
-KDAJ
MANJŠINSKI
ZAKON?**

str. 2

**ZVONAUVI
ZVONIJO
str. 3**

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 25. aprila 1991 · Leto I, št. 6 · Cena 10 forintov

DELO IN NAČRTI

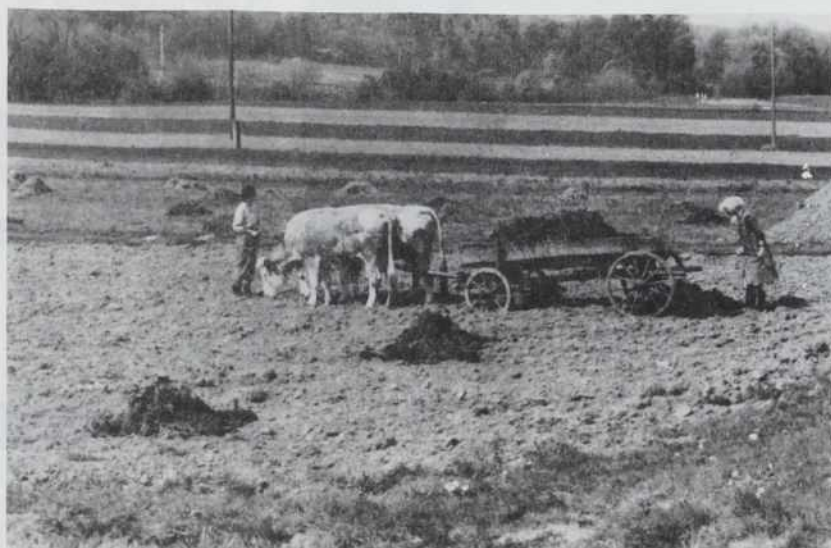
Minilo je že 6 mesecev, odkar smo se porabski Slovenci odločili, da bomo ustanovili lastno organizacijo. Na ustanovitvenem zboru smo sprejeli program za leto 1991. Menim, da smo vas dolžni informirati o tem, kaj smo do zdaj uresničili iz naših načrtov.

Sodelavci zveze smo 1. marca zasedli svoje prostore in od takrat imamo možnosti za uspešno delo. Edini problem je, da še danes nimamo telefona in zaradi tega je naše komuniciranje omejeno. Čudno se mi zdi, kako je lahko brez sodobnega telekomunikacijskega sistema Madžarska "prišla" v Evropo.

Ob pomoči matične domovine smo izdali konec februarja naš prvi časopis. Časopis izhaja zaenkrat na 6 straneh. Radi bi ga razširili na 8 strani.

Marca smo sprejeli delegacijo iz Slovenije. Veseli smo, da v Sloveniji raste zanimanje za naše delo. Za veliko noč smo lahko pozdravili na Seniku rojake iz Martinja, Trdkove in Boreče. S ponovnim začasnim odprtjem meje smo spet naredili korak k končni rešitvi tega problema. Takoj za tem, 1. aprila, je novinarka Radia Murska Sobota na lastno pest "odprla" mejni prehod. Šala je bila tako uspešna, da so nekateri res šli na mejo.

13. aprila smo imeli Slovenski ples. Številka 13 je bila tokrat nesrečna za nas, saj se je

Pomlad je tu. Vse bolj živahno je tudi na porabskih njivah in travnikih.

Foto: T. Standor

prireditve udeležilo manj ljudi, kot smo pričakovali. Mislim, da splošna gospodarska kriza v državi negativno vpliva tudi na veseljake v Porabju. Res je tudi, da smo že zunaj balseke sezone in tudi z organizacijo smo malo zamudili.

Na kratko bi naštel, kakšne prireditve nas čakajo spomladi in poleti.

20. aprila je gornjesenjska folklorna skupina gostila folkloriste iz Beltincev. Petletno sodelovanje med skupinama je rodilo sadove, saj sta nam skupini prikazali pester program.

22. in 23. aprila se je mudila pri nas športna delegacija iz Slovenije. 29. aprila bo našo zvezo obiskala delegaci-

ja iz Lendave. Madžarska skupnost v Pomurju želi navezati stike z našo zvezo. 10. maja se bomo spet preselili na Gornji Senik, kjer bomo predstavili porabsko pesmarico. Pesmi bosta predstavila mešani pevski zbor Avgust Pavel z Gornjega Senika in moški pevski zbor iz Beltincev. 24. maja bomo pozdravili na Gornjem Seniku pevski zbor iz Gaberja. Pevci iz Italije bodo 25. maja obiskali Slovensko društvo v Budimpešti.

Slovenski oddelek na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu bo 24., 25. in 26. maja organiziral slaviščne dneve.

Junij je v znamenju porabskih ljudskih pesmi, saj je Slovensko Društvo Radiše iz Av-

strije povabilo pevski zbor Avgust Pavel na gostovanje. Pevci z Gornjega Senika se bodo udeležili tudi srečanja pevskih zborov v Sentvidu.

Vaški odbori Martinja, Trdkove in Boreče bodo organizirali 25. in 26. maja Srečanje sosedov ob začasnem odprtju mejnega prehoda Martinje—Gornji Senik. Program bo takle: slovenska maša, kulturni program, nogometna tekma med ekipama Srebrnega brega (Martinje) in G. Senika, športne in zabavne igre ter seveda ples v Martinju.

Upamo, da bo to srečanje zadnje pred končnim odprtjem mejnega prehoda Gornji Senik—Martinje.

Jože Hirnók

Tone Pavček:

KAKO RASTE MAMA

Najprej je sama tema, najprej je velik nič, potem pa je to kar naenkrat in iz nje ljubeč deklič.

Iz njega mamica zraste, a raste dolgo in mnogo let, potem pa je to kar naenkrat in jaz pridem na svet.

Risba: Bea Koša
OŠ Monošter

Iz mamice zraste mama bogvek, kar nekega dne, ko še sama ne ve, da ji pada prvi sneg na lase.

Ko jaz odrastem, raste mama počasi nazaj, dokler babica ne postane in pride z vnuki v raj.

VROČA TEMA

-KDAJ MANJŠINSKI ZAKON?

POGOVOR Z DR. GÁBORJEM FODORJEM

Le nasmehnil se je, ko smo mu omenili, da ga madžarsko javno mnenje uvršča v sam vrh popularnih politikov. "Bil sem že prvi, tretji pa tudi šesti, pomembno je, da so ta mesta 'dobro'. Seveda mi dobro, če dober del prebivalstva simpatizira z mano."

"V primerjavi s prejšnjimi leti se je položaj manjšin na Madžarskem spremenil. Vse politične sile so se sporazumele, da morajo storiti nekaj resnih korakov v izboljšanje položaja manjšin. Čim več besede morajo imeti pri tem manjšine same, ki morajo na neki način odločati o svoji usodi," ocenjuje položaj manjšin dr. Gábor Fodor, predsednik parlamentarnega odbora za nacionalne in etnične manjšine, in dodaja, da mora najti Madžarska dovolj materialnih možnosti za primerno manjšinsko šolstvo, za ohranjanje kulturnih vrednot in drugega.

Vprašanje: Vpliv strank na življenje manjšin našega sogovornika ne preseneti: "Zelo zanimivo vprašanje, podoba pa zelo raznolika. Nekatera stališča še niso razčiščena. Zelo dobro vemo, da je madžarsko javno mnenje zelo občutljivo glede položaja in življenja madžarske manjšine v drugih državah, zopet drugačno pa tedaj, ko vladna koalicija zastopa stališča do manjšin v državi. To kaže, da zadeve še niso povsem razčiščene."

Dr. Gábor Fodor je večkrat povedal, da Madžari slabo poznajo razmere med manjšinami v svoji državi, nekoliko bolj pa so seznanjeni s položajem Madžarov v sosednjih državah.

"Dobro je, da na mesto organizacije, ki jo je ustanovil stari državopartijski režim, nastajajo organizacije, kakršne si želijo manjšine. Ljudje, ki v teh organizacijah delajo, želijo odločati o svojih pravicah, želijo biti tam, kjer se o manjšinah govori, "nam razložijo odnos do novih manjšinskih organizacij, kot je tudi Zveza Slovencev. Za 'okroglo mizo' pa pravi, da je dobro, če se manjšine povezujejo pri tistih vprašanjih, ki zadevajo večino manjšin, kajti "kar

tako preprosto zadeve ne bodo potekale. Priče bomo razpravam in prepirom, kakor povsod po svetu."

Ena najbolj vročih tem ta čas, manjšinski zakon? Na našo pobudo so februarja

ustanovljena "okrogla miza", ki je sprejela obveznost, da izdela svoj osnutek zakona. Dober bo tisti zakon, ki bo zadostil dvema pogojema: da ga bodo manjšine sprejele za svojega in

"Z veliko naklonjenostjo spremljam prizadevanja številčno majhne slovenske manjšine na Madžarskem. S svoje strani ji poizkušam dajati vso podporo," pravi dr. Gábor Fodor, predsednik parlamentarnega odbora za nacionalne in etnične manjšine in prvi mož Zveze mladih demokratov (FIDESZ).

(Foto: Ljudski list, Budimpešta)

stekli pogovori. Rezultat je bil dogovor o tistem osnutku zakona, ki je bil pripravljen v pravosodnem ministrstvu. To je bilo dobro za začetek, zakon pa bo sprejemljiv le, če bodo v njegovo nastajanje pritegnjene tudi manjšine. Tedaj je bila

sprejemljiv mora biti tudi za pravosodno ministrstvo, vlado in parlament."

Kar se tiče sedanje zastopanosti manjšin v madžarskem parlamentu, slišimo podatek, da je petnajst poslancev pripadnikov manjšin, ki pripadajo različnim stran-

kam, v katerih so bili tudi izvoljeni. Po besedah našega sogovornika je problem v tistem okolju, kjer je številno manjšine majhno, želela pa bi imeti poslanca v parlamentu. "Novi manjšinski zakon bo moral opredeliti tudi to področje. Upam, da bomo našli obliko, za kar se že kažejo nekatere zamisli, kako zadeve urediti, zagotoviti pa gre za težko nalogo."

Porabski Slovenci. "Z veliko naklonjenostjo spremljam prizadevanja številčno majhne slovenske manjšine na Madžarskem. S svoje strani ji poskušam dajati vso podporo. Po moje je potrebno največ pomoči na šolskem področju, v kulturi in pri obveščanju.

Dr. Gábor Fodor podpira sodelovanje porabskih Slovencev z matično Slovenijo, "čeprav se tu v Evropi mnogokrat bojijo, če države ohranjajo stike s svojimi manjšinami. V tem ne vidim nič slabega, ampak celo menim, da je to naša prihodnost. Če torej razmišljamo po srednjeevropsko, potem je zaželeno, da imajo manjšine čim več stikov z matičnimi državami, s katerimi jih vežeta jezik in kultura."

Ernest Ružič

OD SLOVENIJE...

BRDO PA OHRID

Predsedniki jugoslovanskih republik nadaljujejo pogovore o usodi Jugoslavije. Srečanje na Brdu pri Kranju ni prineslo nobenega napredka, na plano je prišel tudi predlog o vsedržavnem referendumu državljanov Jugoslavije. Četrto srečanje na vrhu pa je potekalo v Makedoniji — na Ohridu.

SLOVENSKI SVET EVROPSKEGA GIBANJA

V prisotnosti najuglednejših predstavnikov slovenskega političnega, kulturnega in javnega življenja ter številnih gostov, tudi iz tujine, so v ljubljanskem Cankarjevem domu pred kratkim uradno razglasili ustanovitve slovenskega sveta Evropskega gibanja. Predsedoval mu bo dr. Anton Bebler. EG — kot se bo po tej točki gibanje predstavljalo — je registrirano kot politično združenje nestrankarske vrste, po svoji naravnosti pa je nevladno in "nepridobitniško združenje občanov in pravnih oseb, ki se zavzema za krepitev in bogatitev povezovanja Slovencev z drugimi evropskimi državami in narodi."

SLOVENCI O VLADI

Učinkovitost slovenske vlade javnost ocenjuje različno. V telefonski anketi Dela Stik, opravljeni med 490 računalniško izbranimi telefonskimi naročniki, se je največ vprašanih (42,2 odstotka) strinjalo s oceno, da bi vlada lahko naredila bistveno več.

DVE DOBRI NOVICI ZA SLOVENCE V ITALIJI

Iz Rima sta te dni skoraj obenem prispeli v Trst dve za Slovence spodbudni novici: skrajšali in poenostavili bodo postopek za vračanje v izvirno obliko poitalijancinih imen in priimkov, poleg tega pa bo na glavni tržaški pošti mogoče tudi v slovenščini izpolnjevati formularje za plačevanje avtomobilskih taks. Toda vladna kriza v Italiji je hkrati ustavila postopek za sprejem zaščitnega zakona v parlamentu.

"Pravljica" o dobrih ljudeh

"O, KAKO JE DUGA, DUGA PAUT. . ."

(3.)

Delati so mogli. Zima je bila, krunča (krompir) so parbirali, fejs njin je mrzlo bilau. Mlajša sestra si je malo krunčof nabrala, ka da je na "daum" niesla tjújat (kuhati). Policaj je tau vido, pa je pravo: "Fčera sta prišli, pa že kradnate."

Starejša sestra je eštje dva mejsaca batéžna bila (bolana), če je kakšoga policaj vidla, je omadlela. Sigdar se ji je sienjalo, da jo obešavat pielajo.

Žitek je trno žalosten bijo. Zazranka (zjutraj) pa vačer so 1/2 litra črnoga kafeja dobili, podné pa kakšo župo ali tas-tau. Na glavo so dobili 1/2 kila krúja. Za pejnaza (denar). Da so njin z kauli (vozom) z Hajdu-nánáša krú pielali, so ga vaščani poplúvali. Če so pa njin tak prajli, da so ti lidje vóltji zločinci (bűnözök).

Sikši den so je gnali na dielo, kak maro. Policaj je nej dopústo, ka bi gunčali v materno rejči. Da bi ga malo dražili, so radeči vacalejk (ruto) na motko zvezali pa so popejvali: "Nincs a földön gazdagabb,

szebb ország, minden ember érzi, hogy szabad." (Ni na Zemlji bogatejše, lepše dežele, vsaki človek čuti, da je svoboden.).

Dosta so trpali, nej so pa vedli zakoj. Sikši tjeđan (teden) gnauk so z daumi pismo dobili. Pisma so njin gora ftrgnili pa so ta paršteli. Če so pak dobili, so policaji vó pobrali, ka se njin je vidlo.

Čajt je pomalak išo, juliuša je komandant taborišča (tábor-parancsnok) prišo med nji pa je pravo: "Od gnešnoga dneva je sikši svoboden. Leko dé, kama štje (hoče)."

Lidje so od radosti v zrak skakali. Ene so fejs zmlatili,

ka so med njimi špijondje to bili.

Policaji so red naredli pa so je nikan nej pistili. Septembra je pá prišo komandant pa je pravo: "Sikšoga domau pistimo, samo nej nagnauk." Pa tau njij je to pravo, da se za tau lieko zavalijo ministerskoma predsednika Imreja Nagya. Sikši drudji tjeđan je prišla komisija s Pešta, pa so tie povedali tjelko lidi, da lieko domau šlau.

Na "našo" držino je 28. septembra leta 1953 red prišo.

Zapisala: Katarina Hirnók (nadaljevanje)

ZVONAUVI ZVONIJO

Na dosta zvonaj ge dijač-ki gorspisano, ka: "vivos vo-co, mortuos plango, fulgura franco". Tau bi po našon zmanuvalo: žive zovén, mrtve žalújen, obliskanje steren.

ŽIVE ZOVÉN

Gnauk sa je, mislin, ka na Dolenjon Siniki zgodilo, ka je f soboto zadvečarka kauli dvej vóre nikši odjen vov-daro. Te pa edni, ki so na njivaj delali, čújejo, ka nika fejest balanckajo. Malo sa jin je čúdnó vidlo, depa nakak je brš pravo: vejpa zato zvonijo, ka je gnes petek, pa zdaj je gvúšno tri vóra! (Tistoga cajta so lidgé eške nej

OBLISKANJE STEREN

Sredi šezdeseti lejt je būu na velkon tranki na Gore-njon Siniki Narodnostni den z dosta programami. Strašno dosta naroda je tó bilau po nadelski vačernici. Rejsan koražno pa vaselo je bilau. Gnauk samo pridejo grdi črni oblaki, grmanca je začnila marnjaviti, obliski so švigali. Velki viher sa je parpravlo. Gnauk samo čújemo, ka s fsejmi tremi zvonami začnejo zvoniti, ka prej s ten grmanco razžanéjo. Mojti baug! Od nikec je k cerkvi prišo nikši partij-ski ali kancalajski tovariš z Monoštra. Prava grmanca nikanej prauti tistoma,

dno pa sa pobantivo. Od tistogamau je vanej vopostavlani kak kulturni spomenik.

ŠTEVANOVSKI ZVON

F Števanovci so pred prvo bojno štiri zvonauve meli. Kak vóvidi, Števanovčar-ge so nej tak namazani bili, kak v ništarnaj mejstaj, ge so f prvoj bojni zakopali, skrili svoje zvonauve, aj sodačija na more štúke narediti z nji. Njin so, na žalost tri dojpobrali. Samo najmenšoga so jin njali, iz leta 1807. Po bojni so si te dva pá spravili. Ednoga, tá velkoga, šteroga eške gnes tó mejo, so iz Soprona parpelali 24. februara 1935. Naredo ga je majster Frigyes Seltenhofer za 3.300 pengőnof. Tau je moglo dosta penas biti že zatogavolo, ka sva z zdajšnjim plebanošon Štavanon Toton dosta pisme prejkpargledala, f šteran majster Seltenhofer prosi gospauda Istvána Delija, aj zdaj že gnauk plačajo zvon, ka jin ovak štraf gorzračuna. Gvúšno nej bilau naleki fküppobratu cejno, če rejsan so je pomagali ništarni Števanovčar-ge tó, šteri so bili v Merki.

Kak pravin, velki den je būu 24. februar 1935. Kak so mi parpovej dali Karoly Talaber z Židovoga bargaa, fse puno lúdi je bilau tisti den na varaškon panaufi, ka so čakali zvon s Soprona. Da je prišo, so ga gor na okinčane kaula djali, pa je šest konjof pelalo daset mejtarski zvon f Števanovce. Blúzi eno vóro je tarpelo, ka so ga gor f toren potegnili. Te so najoprvin začnili lapau zvoniti, poton tistoga pa so goslarge graubo sekali, tak ka je fse trnok vaselo bilau. . .

V drugoj bojni so jin pá odpelali en zvon. Srednjoga. Tak ka zdaj majo samo velkoga pa maloga. Da fküp zvonijo, te tak deje, kak da sa van trnok lapau smagé — en čarbinavi človek. . .

Francek Mukič

PREKMURSKI MADŽARI V BUDIMPEŠTI

Mati ali mačeha!?

Kdo smo? Od kod prihajamo? Kaj hočemo? To so bila vprašanja, ki smo jih slišali v uvodu gala programa Madžarov iz Slovenije na začetku aprila, ko se je madžarska narodna skupnost predstavila v prestolnici svoje matice. Na vprašanja je odgovoril sam govornik. Madžari smo, z lepih prekmurskih ravnin in pisanega Goričkega, ki nas je kruta zgodovina ločila od matičnega naroda. In kaj hočemo? Hočemo ostati Madžari tam, kjer smo se rodili, kjer se je govorila madžarska govorica in pela madžarska pesem že večsto let. Kaj bi želeli? Želeli bi postati "pravi" sin svoje matere, če tudi se zavedamo, da smo najmanjši otrok v družini. V življenju mati ponavadi najbolj ljubi najmanjšega otroka. Te ljubezni prekmurski Madžari do zdaj niso bili deležni, prej so doživljali mačehovski odnos s strani matičnega naroda. Na to so hoteli med drugim opozoriti gledalce kulturnega programa, poslušalce ob okrogli mizi in predvsem odgovorne funkcionarje, politike, ki bi lahko in morali dosti več narediti za del svojega naroda. Toda le hoteli so! Kajti večkrat se je zgodilo, da ni bilo koga opozoriti. Odziv na kulturni večer je bil dokaj slab. Tisti ki je že doživel podobno ve, da nastopati pred praznimi sedeži ni prijetno.

Na okrogli mizi je bilo izrečenih veliko lepih besed, Madžari iz Pomurja pa bi bili rajši, če bi bili deležni večje pozornosti.

(Foto: S. Szúnyogh)

Pogrešali smo tudi nekatere znane "obrazce", ki jih velikokrat vidimo in slišimo govoriti o zamejskih Madžarih.

Trud nastopajočih bi si vsekakor zaslužil večje pozornosti. Prek prereza svoje zgodovine so nam omogočili vpogled v svojo literarno, folklorno in pevsko ustvarjalnost.

Njihovi predstavniki so na okrogli mizi odkrito govorili o dosedanjih rezultatih na šolskem, kulturnem in še katerem področju, toda tudi perečih problemov niso zamolčali. Govorili so o gospodarskem položaju obmejnih pokrajin, o tem, da je nerazvitost dvojezičnega območja vzrok za odsejjevanje, kar pa očitno povzroča asimilacijo. Želijo si madžarsko-slovenska mešana podjetja. Temu bi lahko služila načrtovana mejna prehoda Pince—Tornyiszentmiklós in Prosenjakovci—Magyarszombatfa.

"Najlepše darilo za mene bi bilo, če bi se lahko vračala med svoje volilce s tem, da so mi odgovorni obljubili, da bodo vsaj en mejni prehod odprli v kratkem", je povedala Mária Pozsonc. Toda take obljube ni dobila.

In še nekatera vprašanja. Zakaj se mediji javnega obveščanja niso zanimali za predstavitev madžarske narodne skupnosti iz Slovenije? Zakaj je bila organizacija tako slaba? Zakaj ni bilo nobenih plakatov, nobene reklame? Zakaj? Zakaj? Zakaj? Verjetno so taka in podobna vprašanja blodila po glavi Madžarov domov po poti, ko so se vračali s praznimi želodci in grenkim priokusom. In verjetno so spoznali, da ni vsaka mati prava mati.

M. Sukič

Števanovski nauvi zvon pelajo leta 1935.

(Foto: Anikó Székely)

meli na rokaj vóre.) Stanejo, začnejo boga moliti. Kak so fsgidre šagau meli, tázmolijo, depe zvon eške itak deje. Dje, ka pa je té tau?! Te sa gnauk eden po čeli vdari: kaj bi gnes petek būu, vej smo pa fčera gra kújali!? Motke so talačili pa uždji prauti vesil! Ka sa je pa te ger zgodilo?!

kakšno grmanco je un zagnau! Kak tau mislite zvoniti, da tū Narodnostni den geste?! Sto van je tau dopústo?! Tak fčasik gorenjajte! . . . Tak sa je drau, ka sa je vendrak prava grmanca od toga zbudjala, ka don nej būu viher, ká ka so zvonitev mogli staniti. . .

ZVON-CAR

Zvon so núcali že f staron veki (ókor), ka so z njin gorbidili poganske bogé. Krščanjska cerkev je najprva tarpejte núcala. Zvonauvi so se začnili širiti po leti 500. Leta 1169 je katoliška cerkev vódalaa, ka fsakša cerkev more zvoniti s posfečanimi zvonami. Največki zvon na svejti je f Kremli v Moskvi ("zvon-car"), vaga več kak 200 ton. Fčasik po ten, ka so ga gorpotegnili, je doj spa-

MRTVE ŽALÚJEN

Kelkokrat smo sa parstrášili, da smo čúli, ka mali zvon začne zvoniti: što baug dragi je pá mrau v vesi?! Pa smo fsi fejest poslušali, kelkokrat sa zvon "parkriži", kelkokrat stane. Če trikrat, te smo znali, ka je moški mrau, če dvakrat, te pa je ženska pistila dušo.

LOJZE KOZAR: Korenine mojega življenja

Odlomki

Negibno ležim, da okrog mene umolkne sleherna stvar; zemlja pod mano, ki diši po ilovici, po pesku, po razpadajočem listju, od sonca prepraženi in gnili muzgi. Vsi vonji so v meni, vonj orehovega listja, borovih iglic, zelenih jabolk, vlažnega južnega vetra, sončne sinjine, babičine mile raskave dlani in grenko ihtečega rožmarinovega vonja na maminem grobu.

Potem se zemlja zgane pod mano, trave završe in sikajo kakor zlovešče leteče puščice nekam daleč v nebo, kjer so se prej negibne meglice zganile in zgrnile v krog in zdaj zaplešejo vedno hitreje v jajčastih podolgovatih elipsah in z njimi se suče

brezdanje nebo vedno globlje, vedno nižje nad gozdovi in polji, da se z njimi začne sukati cesta in potok in gozd; tudi hiše so se prijele za roke in drevesa v medsebojnem objemu krožijo in se priklanjajo v trdem, ostrem, vedno hitrejšem taktu, da je tudi mene z mojo majhno krpo zemlje, na kateri ležim, odrgalo od matere zemlje in me vrglo v vse smeri gibanja, ranjanja in norega poplesavanja kakor drobno zrnce, drobno smet. Toda jaz nisem smet, ker slišim, kako oblaki grozeče udarjajo drug ob drugega, da votlo bobni nekam daleč v vsemir, od koder nihče ne pričakuje odmeva.

UPOKOJENCI, KAK STE KAJ?

Po naših Porabskih vasnicaj, vala Baugi, že dosta ljudi ma pokojnino (nyugdíj). Nisterni so si sprajli pokonino f fabrikaj, nisterni v zadrugaj (szakszövetkezeti). Na Dolenjon Seniki živi edna — leko povejmo — hirašnja družina, Laci Ficzkó pa njegova žena Ana Ficzkó.

Nji trno dosta ljudi pozna. Tau je nej čüda. Fsi znamo, da je ta družina furt z lüstvon delala. Bili so bautoštja, meli so svojo privatno pekarno. Takši krü so pekli, da so od daleč ojdli k

njin po krü. Da so s pekarno mogli gornjati (nehati), so krčmaroštja gratali. Tau je pa nej bilau leko delo. Kak mislita na tista lejta, da sta eštje aktivna delafca bila? Ka je baugše; delati, z lüstvom se spravlati, čemeriti, ali pa doma počivati? Laci pa Ana eden drugoma v rejč vdariata, tak mi odgovarjeta.

"Delati je žmetno bilau, dapa lejpo. Mladi smo bili, nej smo poznali trüdnost (utrujenosti). Tau je pa najbole gnalo nas na dobro delo, ka smo prsiljani bili

dosta delati. Dosta delati, za mali dobiček. Sakši filerček smo poštuvali. Tistoga reda je nej tak biu služ, kak gnesden. Rad si biu, če si leko delo. Istina, ka se zdaj tü tak čüje, da lüdje znauvič nedo delo meli. F svojon žitki smo skauz mogli flajсно pa dobro delati. Fseeno je lepau bilau. Samo tau je žalostno, ka so lejta odletele, kak da bi je popino (odpihnil)." Zakoj držijo vas za hirašnja družino? Ka je tista skrivnost (titok), da vas lüdje poštujejo eštje gnesden tü?

Laci Ficzkó i žena Ana.

"Moreš biti pošteni, pa moreš razmeti sakšomi k pameti." — pravi Laci.

Vi ste Slovenec, žena vaša pa?

"Moja žena je na polonje Nemka, na polonja Slovinka."

Kak ste se pogovarjali z ljudmi?

"Vogrski, slovenski, nemški. Tak, kak je potrebno bilau."

Pravite, potrebno bilau? Tak mislite, če človek zna več rejči, leko bole uspešno (sikeresen) dela?

"Tau je stau procentno. Žau, naša mladina je več nej čütila tau potrebo. Man dva sina, obadva samo malo znata slovenski ali nemški. Mi smo tü krivi. Granice so 40 lejt zaprejte bile, nikoma je nej faliko, ka nevej slovensko ali nemško rejč. Zdaj, da so tak hitro odprli fse, dosta lüdi, — cejle generacije — živijo med nami šteri nika nej, ali samo malo znajo slovenski ali nemški."

Zdaj vas pa moren eštje tau pitati, kak sta kaj, kak upokojenca?

"Leko van poven, ka dobro. Tau je istina, ka nas že tü pa tan kaj boli, penzija je tü nej velka, dapa zatok nama doжда. Tau pa ranč ne računaj, da eštje furt delo najdava. Šteri človek je f svojoj cejloj žitki delo, če kauličkaj more, te do slednjoga dela. Dobro bi bilau eštje gnauk mladi biti. Ali Baug vej, če bi dobro bilau?..."

I. Barber

Buča, senje prauška

Da je bila f Taranyi buča? — smo pitali Ferenc Vuka i njino ženo.

— F Taranyi je bilo fsgidar juniuša, druga bučora pa prvo nadelo oktaubra. Dosta i lüstva pride, stranski (lücki) da je bučora. Inda je bila edna bučora. Juniuška bučora. Liki ta, oktauberska je zato, ka so cerkef farbali, pa so znauva svetili prvo nadelo oktaubra.

— Kak je privas, de je buča?

— Smo šli k meši, pa gé so bili gosti, tan je vertinja doma bila, ka je küjala. Pa da so gosti odišli, večer, te smo malo išli vó na bučoro. Gé so nej bili, tan so popodnevi vódišli na bučoro. Malo kaj so kipüvali deci. Najbole krsna mama so krsnoj čeri. "Krsna či odi, ka ti küpin." Te pa na-

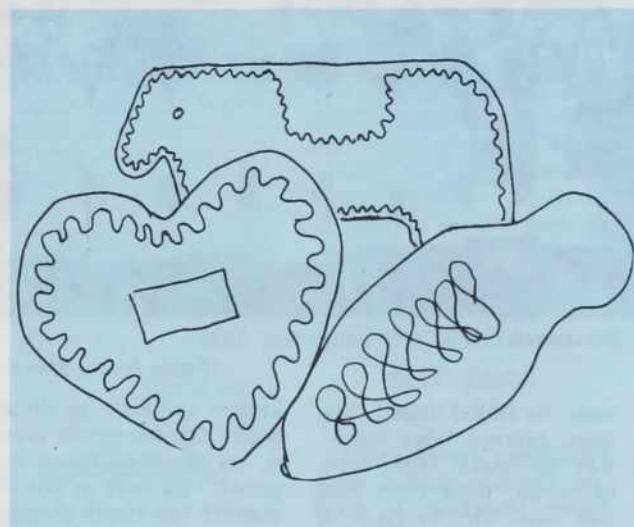
li kaula z drvami. Eni pa nikelko več kukarce, ka smo pelali, pa smo te tak meli novce (penaze). Malo drf so audali, pa smo si tak mogli za eden čučoški štanecli cukra küpiti. Takši je nej büu, ka bi en kilo cukra mogo küpiti. Sikder takše male, pa pau litera olina. Pa etak smo si na majcki kipüvali.

— Doma, v vési ste kaj tö odavali?

— Djajca smo fse odali. Da je kupinár šau, te smo piščance, kokauši lovili, ka smo odavali, aj mamó malo novec.

— Na prauško ojtí pri vas tö šega bila?

— F Segesd, Gyüd so odišli inda. Na Dvorišče, na Bistrico na Orvačkon. Pred onin dnevon smo šli pa smo tan spali vüněj na travi. Malo deco smo si pelali

zaj. Tau je taša mena bila, ka so si spokipüvali.

— Kan ste pa na senje ojdli?

— Šli smo na Breznico, na Antonovo. S kaulami nas je teuko šlau, ka je tan bučora bila pa velko senje. F Ataci (Nagyatád), Háromfalui, na Bobovci pa v Vizvári. F Taranyi je nej bilau senje. Na senji smo si spokipüvali sakaj (fse kaj), ka nan je tarbólo.

— Na tržnico (piac) ste kaj nosili?

— Na piac ta, se ge dosta vlačla i djajca, i vrnje. Pa san dostafarti čemerna bila, ka se nej mogla odati. Pa šan te domau nesla, Pa so mama me te kregali.

— Moški so tö odavali kaj?

— Moški pa so sikder, saki tork, saki petek nakla-

pa smo te süknje dol pa smo na uno djali. Pa so deca tan vnoči mogli spati. Vünej. Tan pri kapeli. Na drugi den, da meša minaula, te smo tak išli domau peški.

— Taši so tö bíli, ka so navóke odišli z vési?

— Dosta je odišlo f Atac (Nagyatád), f Pešto. Že prlé, pa zdaj dosta ide f Pešto. Malo nas dje že zdaj. Preveč je odišlo lüstva vó s sela (vesi).

— V vašo ves so prišli lücki?

— Oni so prišli z Zale. Tü dosta uradalomske zemlé bilau. Uni so spokipüvali. V golibaj so stali, dok so si iže nej napravili.

Marija Kozar

KAM PO OSMEM RAZREDU?

V osmem razredu nas je čakalo težko vprašanje, morali smo se odločiti, kje se bomo šolali po končani osemletki. Za nekatere, ki so se pridno učili in na osnovni šoli dosegli lep uspeh, to ni bilo tako hudo. Na kratko bi rada predstavila, kako se je odločil naš razred. Nekateri sem še vprašala, zakaj so se odločili za ta ali oni poklic, to ali ono šolo? 4 grejo v gimnazijo, 6 jih gre v strokovno srednjo šolo, 13 pa v poklicno šolo. Šolali se bomo od Monoštra prek Sombotela do Budimpešte. Nekaj mnenj o tem, zakaj so si izbrali različne šole.

Klara Dravec: Jaz sem se odločila za medicinsko srednjo šolo. V prvi vrsti za to, ker rada pomagam ljudem. Po maturi bi se rada šolala

za zdravnico. Vem, da cilj lahko dosežem le, če se bom zelo potrudila.

Marija Grebenar: Jaz sem se odločila za monoštrsko gimnazijo. Dobro se učim, toda v našem kraju ni veliko možnosti po osmem razredu. Po maturi bi rada nadaljevala šolanje na visoki šoli.

Anica Gyeček: Odločila sem se za gostinsko srednjo šolo. Rada se ukvarjam z ljudmi, rada ustrezam različnim željam. Ko končam šolanje, bi rada postala voditeljica restavracije. Tam imam tudi prijateljice in vem, da se bom veliko naučila. Od kuhanja do postrežbe, torej vse, kar je potrebno za ta poklic.

Gabor Ropoš: Za fanta sem se odločil skoraj nenehno, saj grem v medicinsko

srednjo šolo. Rad bi postal reševalec, da bi lahko pomagal ljudem v nesreči.

Gabor Bajzek: Izbral sem si poklic na srednji šoli Savarija. Rad bi postal avtomehaničar. V tem gospodarskem položaju je dobro, če imam tak poklic, saj lahko postanem tudi zasebnik.

Anica Györvari: To gimnazijo so mi priporočili starši in sestre. Najprej sem se malce bala, toda pozneje sem dobila voljo. Prijateljice so me prepričevale, naj se ne javim tja. Zdaj sem se vseeno odločila za to šolo. Tam bom lahko nadaljevala z učenjem verouka in se bom naučila, kako je treba skrbeti za ljudi, ki so tega potrebni.

Anica Gyeček 8. r.,
OŠ Gornji Senik

VEŠ - VEM

Kateri jezik je najbolj razširjen v svetu?

Združeni narodi imajo oceno o tem, koliko ljudi v svetu govori posamezne jezike kot materni jezik.

Na prvem mestu je kitajščina. Ta jezik govori 607 milijonov ljudi. Na drugem

joni. Na šestem mestu je portugalsčina, govori jo 122 milijonov ljudi. Tudi nemški jezik je sorazmerno zelo razširjen, saj ga govori 177 milijonov ljudi. No omenimo še bengalski jezik, go-

mestu je angleški jezik s 330 milijoni govorcev. Tretje mesto zavzema ruski jezik z 209 milijoni. Dokaj razširjen je tudi španski jezik, saj ga govori okrog 206 milijonov ljudi, sledi mu hindujski jezik s 194 mili-

moni govorcev.

Takoj seveda opazimo, da število ljudi, ki govorijo neki jezik kot materni, ni v sorazmerju s številom ljudi, ki se učijo posamezni jezik kot "svetovni" zaradi pogojev, državnih stikov itn.

Naša vas

Naša vas leži na zahodnem predelu Madžarske v Železni županiji. Je največja vas v Porabju. Obkrožajo jo gozdovi. Ima pet predelov: Janezov Breg, Grebenjšček, Sobota, Ciganska gasa in Bekavaraš (Žabje mesto).

Vas se začne pri Bekavarašu in se vleče do tromeje. Če gremo od Bekavaraša proti središču vasi, pridemo do starega mlina. Ob glavni cesti so si mladi zgradili nove in moderne hiše, na bregu pa živijo stari ljudje še v starih hišah. V središču vasi najdemo: trgovino, pošto, osnovno šolo, otroški vrtec, šolsko kuhinjo, kulturni dom, županov urad, zdravniško ordinacijo, gasilski dom, cerkev, gostilni in dve vojašnici. Potem pridemo do Ciganske gase, po kateri lahko gremo do tromeje. Tudi cesta po Soboti nas pelje do meje. Starejši vaščani go-

vorijo narečje, otroci pa se v šoli že učijo knjižni jezik. Ta vas se vedno bolj razvija. V zadnjem času je bilo v vasi veliko prireditev: npr. dan odprte meje, srečanje na tromeji. Letos so postavili tudi spomenik, ki stoji ob cerkvi. Na tem spomeniku so zapisani tisti vojaki, ki so zgubili življenje v drugi svetovni vojni. Vas je zdaj dobila vodovod.

Ljudje iz mest in tujci v vasi iščejo in kupujejo prazne hiše, da bi jih preuredili v počitniške hišice. Glavni vzroki za to so: sveži zrak, prelepa gričevnata pokrajina.

Ta vas mi je zelo všeč. Rada živim tukaj. Vsak človek mora imeti rad domači kraj in svojo domovino.

Agneš Hanžek, 7. r.,
OŠ Gornji Senik

LUTRA

Tudi nas so dosegli valovi

Valovi igre so dosegli Gornji Senik. Igra se imenuje Lutra. S televizije sem zvedela, da je glavni cilj te, iz Italije prihajajoče igre, da se ljudje med sabo bolj povežejo, saj majhne sličice računalnik razdeli tako, da jih je treba med sabo zamenjati.

Prvi album o domačih živalih smo dobili na začetku šolskega leta. Zelo nas je zanimalo, kaj bo iz tega. Kupili smo približno 50 albumov. Pridno smo zbirali sličice in med tem smo se veliko naučili. Spoznali smo pse, mačke in različne druge živali. Prek igre smo zvedeli za razne pasme in za "živali brez rojstnega lista". Ko je v albumu manjkalo 18 sličic, smo poslali k organizatorju številke manjkajočih slik in oni so jih

Risba: Čaba Šerfec

poslali nam. Na žalost na srečolovu nismo dobili nobenega dobitka.

Drugi album Barbie, je bil posebno zanimiv za deklice. Iz tega albuma smo spoznali modo. Kupili smo 35 izvodov. Pred dnevi smo dobili najnovejši album z naslovom Hitrost. Na žalost smo dobili do zdaj le 20 izvodov. Ta zadnji album je predvsem za fante. Njih zanima stari in novi avtomobili. Iz tega albuma bodo zelo dobro spoznali "leteče krste".

Pa še to! Igra je koristna, toda sploh ni poceni, saj so sličice precej drage.

Moni Dravec, 6. r.,
OŠ Gornji Senik

Kako je bilo v počitnicah?

Kot vsak učenec tudi jaz vedno težko čakam počitnice. Tako je bilo tudi zdaj, saj so se začele nenavadno, kajti padel je sneg.

No, jaz sem bil vesel, če se že ne da kolesariti, se bom pa sankal v aprilu. Ampak sneg se je stalil in po blatu sem se vozil s kolesom in igral z žogo. Vsak dan sem gledal televizijo, poslušal radio, magnetofon, bral, risal. Z bratom sva se igrala z računalnikom. Med počitnicami so bili velikonočni prazniki. Zajec je nam prinesel jajca in darilo. Na veliko soboto pri nas v vasi zakurijo ogenj, postavijo križ, streljajo s karbidom in se veselijo. Tudi letos je bilo tako. Iz dvorišča sem gledal, kako so se svetili ognji po bregovih. Bilo je lepo. Upam, da bo ta šega še dolgo živela.

Počitnice so hitro minile. Spet sedim v šolski klopi. Pri uri matematike štejem, koliko dni je še do poletnih počitnic: 1, 2, 3, 4, 5. ... to je še cela večnost!

Kristjan Mižer 4. r.,
OŠ Gornji Senik

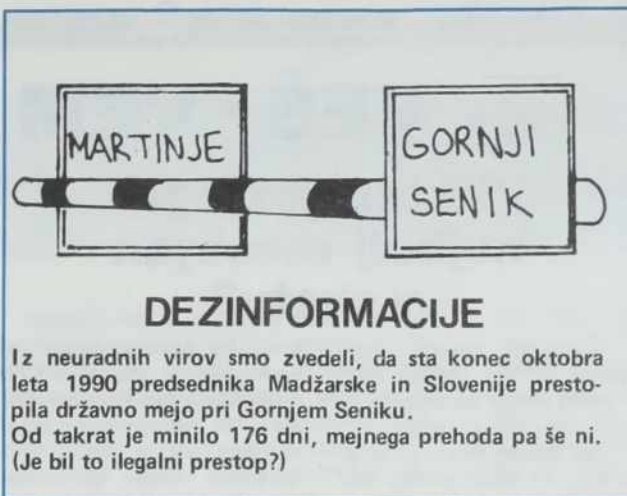
ŠOLA V NEVARNOSTI

Starši sakalovskih malčkov so se odločili, da bodo svoje otroke vpisali v prvi razred na monoštrsko šolo. Zahtevali so od vsakega samoupravnega organa, da uredi za otroke podaljšano bivanje v šoli v Sakalovcih. Kritike so padle tudi na račun kakovosti pouka.

Šola, samoupravni organ in slovenska zveza so pred veliko dilemo, kako rešiti problem. Zadnjo besedo pa bodo izrekli starši; kajti po novem zakonu imajo pravico vpisati svojega otroka na tisto šolo, na katero ga želijo, seveda če ga šola sprejme.

O reševanju te problematike bomo pisali v prihodnji številki.

J. H.

DEZINFORMACIJE

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktobra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Gornjem Seniku. Od takrat je minilo 176 dni, mejnega prehoda pa še ni. (Je bil to ilegalni prestop?)

NEKOLIKO DRUGAČEN POGLED IZ SLOVENIJE

LJUDJE, KI PIŠEJO O NAS

Večina porabskih Slovencev nas, tiste slovenske novinarje, ki že dolgo vrsto let spremljamo njihovo življenje, pozna le na videz. Tisti, ki poslušajo radio Murska Sobota in prebirajo Vestnik, vedo, da smo to: Jože Graj, ki je dolga leta hodil v Porabje, poznal vsako hišo, vsakega kulturnega delavca, zidarje, kovače, politične aktiviste. Nekaj časa ga je potem nadomeščal Dušan Loparnik, dokler ni prišla mlada moč, Silva Eöry, ki je zdaj zagrabila resno in dolgo-ročno. To so ljudje, ki za prekmurski Vestnik in Radio prihajajo v Porabje.

Na drugi strani sta med prvimi pričela hoditi med Porabce, orala ledino, kot pravimo v Sloveniji, takratna dopisnika Radia in Televizije Ljubljana Ernest Ružič in Jože Šabjan. Jože je žal ob koncu letošnje zime umrl veliko premlad. Tudi ko je postal urednik Vestnika, je svoje porabske izkušnje bogato uporabljal pri uredniškem delu. Ernest je zdaj sodelavec Televizije Slovenija, posebej zadolžen za spremljanje manjšinske politike. V zadnjih dvajsetih letih se v Porabju in na Madžarskem ni moglo zgoditi nič, kjer Ernest Ružič ne bi bil poleg. Tudi zadnje – rojstvo prve slovenske organizacije, Zveze Slovencev na Madžarskem in časopisa Porabje – brez njegovega svetovalnega in aktivnega pisanja dela ni moglo miniti.

Zdaj zamenjuje Ružičevo dolgoletno delo pri slovenskem radiu podpisani. Dolga leta hodi med Porabce tudi dopisnik Dela iz Murske Sobote Ivan Gerenčer. Ta je štafetno palico prevzel od svojega zdaj že pokojenega kolega Bora Boroviča. In tako se krog stalnih porabskih novinarjev sklepa.

Vredno pa je bilo nekaj zapisati o njih iz zelo preprostega razloga. Tam v

Sloveniji se je na Madžarsko ves čas gledalo kot na Vzhod, ruski satelit, z vso njeno zaprtostjo, družbeno ureditvijo, ki ni bila privlačna za večino Slovencev, zato je bilo tudi zanimanje Slovencev za Porabje in ta del slovenskega naroda v zamejstvu bistveno manjše kot za Slovence na Koroškem v Avstriji ali v Benečiji v Italiji.

In tudi dopisniki, ki smo pisali o Porabju, smo morali nenehno prebijati to blokada, to manjše zanimanje. V novih razmerah se je zanimanje za vse slovensko v matični državi močno povečalo. To je tudi za novinarje, ki že deset in več let prebijamo led nezanimanja in nezaupanja v Sloveniji, neke vrste novega zadovoljstva. Izziv, da smo po tolikih letih postavljanja te problematike v ospredje prišli v vlogo, ko je naše pisanje o Porabju, tukajšnjih Slovencih, postalo iskano blago. In to je, po moji skromni oceni, tudi priložnost za Porabce, da povečano zanimanje Slovencev v matični domovini izkoristijo. Pa tudi odgovornost tistih, ki vodijo Zvezo Slovencev, da take priložnosti ne zapravijo.

Marjan Dora

NIKA ZA SMEJ

Gnaok sta bila dva dobri-va padaša, Laci pa Karči. Laci je oženjen bio, njegva žena je spoj fejs bila. Karči – kak stari žvrgolin – se je dosta kaolak nje moto, mujco pa slino. Laci je nej f pamet vzeo, ka tejva dva fkup štimata.

Zgodilo se je gnaok, da je Laci delat odišo, se je Karči – té stari žvrgolin – tá prtepo k Lacina ženi. Laci pa njegva žena sta mela enoga, kumaj več kak eno leto staroga maloga pojbiča.

Karči se telko mujca pa slini, ka gnaok se samo badva f postala najdata. Za eno malo cinga zvaon, zdaj je navola vō vdarila. Tavō nastregata obadva pa vidita, ka je Laci prišo domao. Zdaj je njima po pravon vraoča gratalo. Karči – te stari žvrgolin – je že velko prakso emo f takšon deli, pa etak pravi ženski: "Ti se napravi strašno betežna, dajckaj, mlati se po postala. Dja pa skaočin not v omar. "Rejsan, fse se je tak zgodilo. Laci not staopi v ižo pa vidi, da je žena f postala, dajcka pa se mlati ta pa nazaj. Pita go: "Ka je, betežna si?" Ona ranč ne da

odgovor, samo tadala se tapé na postala. Laci si premišlava: "Jaj, ka mo pa zdaj?" Mali sinek pa sedi na postala – on eštje ne vej gučati – pa furt (neprestanoma) na omar kaže, pa marči: "hm, hm, hm." Laci leti fcuj k omara, dapa prva, kak bi ta prleto žena na glas dajcka, pa se prmatava po postala. Leti nazaj fcuj k postali, potrauštati njao. Mali sinek pa skauz samo kaže na omar. Laci tanazaj leti k omara, dvera gor vdari pa vidi svojga dragoga padaša brez gvanta. Etak ma pravi: "Leko te je sran! Ti si moj padaš? Ne spoznan te poten za padaša. Sto je vido takšo grdo delo! Žena mi je na smrt betežna, ti pa tū maloga postaršuješ."

Vidite lüstvo, takšo je pravo padaštvo ...

I. Barber

... DO MADŽARSKE

VEČ KOT 5000 NELEGALNIH PRE- STOPOV MEJE

V prvih treh mesecih v letu 1991 je nelegalno prestopilo (ali hotelo prestopiti) madžarsko mejo 5159 tujih državljanov iz 50 držav. To število je štirikrat večje, kot v enakem obdobju lanskega leta. Večji del (3928 oseb) kršilcev je iz Rumunije, na drugem mestu so Pakistanci (270 oseb). Med "nelegalci" najdemo Turke, Albance, Bolgare, nekateri so celo iz Bangladeša. Največ prestopov (3000) je bilo na avstrijsko-madžarski meji.

DAN ODPRTE MEJE

Na pobudo samoupravnega organa z Dolnjega Senika in župana iz Avstrije bo 1. maja za en dan odprta meja med Dolnjim Senikom in Neumarktom v Avstriji. Meja bo prehodna od 8.00 do 20.00 zvečer. Ob devetih bo na prostem dvojezična (madžarsko-nemška) maša, sledil ji bo kulturni program. Okrogla miza, ki bo na Dolnjem Seniku, se bo začela ob pol enajstih, popoldne pa je namenjeno športu.

MUZEJ SPET ODPRT

Muzej Avgusta Pavla v Monoštru je bil zaprt od 1. decembra 1990 do 1. aprila 1991. Po zimskih mesecih je muzej spet odprt vsak dan, razen ponedeljka, od desete do sedemnajste ure. Vabljeni!

GORNJI SENIK – BELTINCI, 5 LET SODELOVANJA

Folklorni skupini iz Beltincev in Gornjega Senika so delujeta že peto leto. Obletnico so proslavili s skupnim nastopom na Gornjem Seniku 20. aprila.

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna
urednica Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter, Széll
Kálmán tér 11, p. p. 77

Cena:
posamezna številka
10 forintov oz. din,
celoletna naročnina
240 forintov oz. din

Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekta Novaka 4
69000 Murska Sobota,
Slovenija

Nenaročenih rokopisov in
fotografij ne vračamo.

Zveza tabornikov občine Murska Sobota že sedemnajst let goji pristne stike s Slovenci v Porabju na Madžarskem. In v vseh teh letih je že bilo nekaj skupnih akcij. Porabci so skupaj s prekmurskimi taborniki taborili na zletih v Ilirski Bistrici, Mariboru, Beogradu in nazadnje v Medvodah. Na 10. jubilejnem zletu slovenskih tabornikov je v skupini 58 tabornikov in tabornic iz Pomurja sodelovalo pet mladih Porabcev. Na priloženi sliki: Mladi Porabci na ogledu mesta Kranj.

Filip Matko